

Cuprins

<i>Prefață</i>	5
<i>A doua prefață</i>	13
<i>A treia prefață</i>	15

CARTEA ÎNȚII

CAPITOLUL I. Despre dragoste	23
CAPITOLUL II. Despre nașterea iubirii	26
CAPITOLUL III. Despre speranță	31
CAPITOLUL IV	35
CAPITOLUL V	36
CAPITOLUL VI. Creanga din Salzburg	37
CAPITOLUL VII. Despre deosebiriile nașterii iubirii la cele două sexe	39
CAPITOLUL VIII	41
CAPITOLUL IX	45
CAPITOLUL X	45
CAPITOLUL XI	49
CAPITOLUL XII. Urmare despre cristalizare	50
CAPITOLUL XIII. Despre primul pas, despre înalta societate și despre necazuri	52
CAPITOLUL XIV	54
CAPITOLUL XV	57
CAPITOLUL XVI	58
CAPITOLUL XVII. Frumusețea detronată de iubire	59
CAPITOLUL XVIII	61
CAPITOLUL XIX. Urmare a excepțiilor la frumusețe	63
CAPITOLUL XX	66

CAPITOLUL XXI. Despre prima vedere.	67
CAPITOLUL XXII. Despre admirația excesivă	70
CAPITOLUL XXIII. Despre „coup de foudre” (dragostea de la prima vedere)	71
CAPITOLUL XXIV. Călătorie într-o țară necunoscută	75
CAPITOLUL XXV. Prezentarea	82
CAPITOLUL XXVI. Despre pudoare	85
CAPITOLUL XXVII. Despre priviri.	94
CAPITOLUL XXVIII. Despre orgoliul feminin	95
CAPITOLUL XXIX. Despre curajul femeilor	104
CAPITOLUL XXX. Spectacol ciudat și trist.	108
CAPITOLUL XXXI. Fragment din Jurnalul lui Salviati	109
CAPITOLUL XXXII. Despre intimitate.	119
CAPITOLUL XXXIII.	126
CAPITOLUL XXXIV. Despre confidențe.	126
CAPITOLUL XXXV. Despre gelozie	130
CAPITOLUL XXXVI. Urmare despre gelozie	137
CAPITOLUL XXXVII. Roxana	140
CAPITOLUL XXXVIII. Despre înțepătura amorului-propriu	143
CAPITOLUL XXXIX. Despre dragostea cu certuri	151
CAPITOLUL XXXIX bis. Leacuri pentru dragoste	156
CAPITOLUL XXXIX ter.	159

CARTEA A DOUA

CAPITOLUL XL.	165
CAPITOLUL XLI. Despre națiuni în raport cu iubirea. Despre Franța	168
CAPITOLUL XLII. Urmare despre Franța	172
CAPITOLUL XLIII. Despre Italia	176
CAPITOLUL XLIV. Roma.	181

CAPITOLUL XLV. Despre Anglia	183
CAPITOLUL XLVI. Urmare despre Anglia	188
CAPITOLUL XLVII. Despre Spania	193
CAPITOLUL XLVIII. Despre iubirea germană	195
CAPITOLUL XLIX. O zi la Florența	201
CAPITOLUL L. Iubirea în Statele Unite	209
CAPITOLUL LI. Despre iubire în Provence pînă la cucerirea orașului Toulouse, în 1328, de către barbarii din Nord	211
CAPITOLUL LII. Provence în secolul al doisprezecelea	218
CAPITOLUL LIII. Arabia	225
Fragmente extrase și traduse dintr-o culegere arabă intitulată <i>Divanul amorului</i>	230
CAPITOLUL LIV. Despre educația femeilor	235
CAPITOLUL LV. Obiecții împotriva educației femeilor	240
CAPITOLUL LVI. Urmare	250
CAPITOLUL LVI bis. Despre căsătorie	256
CAPITOLUL LVII. Despre ceea ce se numește virtute	258
CAPITOLUL LVIII. Situația Europei în privința căsătoriei	260
Elveția	264
CAPITOLUL LIX. Werther și Don Juan	270
CAPITOLUL LX. Despre <i>fiasco-uri</i> (inedit)	282
FRAGMENTE DIVERSE	289

APENDICE

Despre curțile de dragoste	379
Codul dragostei din secolul al doisprezecelea	384
Notiță despre André capelanul	392

Creanga din Salzburg	396
Ernestine sau nașterea dragostei	409
Exemplu de iubire în Franța în clasa celor bogați	443

Stendhal, *De l'amour*

© 2013 by Editura POLIROM, pentru prezenta
traducere în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: William-Adolphe Bouguereau (1825-1905),
Trezirea inimii (1892)

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, ct. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

STENDHAL

Despre dragoste / Stendhal; trad.: Gellu Naum. – Iași:
Polirom, 2013

ISBN print: 978-973-46-4095-9

ISBN ePub: 978-973-46-4268-7

ISBN PDF: 978-973-46-4269-4

I. Naum, Gellu (trad.)

821.133.1-4=135.1

Printed in ROMANIA

STENDHAL

Despre dragoste

Traducere de Gellu Naum

POLIROM
2013

În scara aceasta am observat că în limba italiană există câte un cuvânt potrivit fiecăreia din nenumăratele situații speciale ale dragostei, care, în limba franceză, ar cere nesfârșite perifraze: de pildă, gestul de-a te întoarce brusc, atunci când îți fixezi din stal femcia dorită, aflată în loja ei, iar soțul sau iubitul se apropie de balustrada lojei.

Iată principalele trăsături de caracter ale acestui popor:

1. Atenția, obișnuită să fie pusă în slujba unor pasiuni profunde, *nu poate* să se miște repede; aceasta e deosebirea cea mai vădită dintre un francez și un italian. Să vezi un italian urcîndu-se într-o diligență, sau făcînd plata: aceasta e adevărata *furia franceze*; de aceea pentru o italiancă francezul cel mai vulgar, dacă nu e cumva un îngîmfat care face spirite ca *Démasure*, pare totdeauna o ființă superioară. (Amantul prințesei D., la Roma.)

2. Toată lumea face dragoste, și nu pe ascuns ca în Franța; soțul e cel mai bun prieten al amantului;

3. Nimeni nu citește;

4. Nu există societate. Ca să-și umple și să-și ocupe viața, un bărbat nu pune preț pe fericirea scoasă zilnic din două ore de conversație și din jocul vanității în cutare sau cutare casă. Cuvîntul *causerie* n-are echivalent în italiană. Oamenii vorbesc numai cînd au de spus ceva în folosul unei pasiuni, dar vorbesc rareori ca să vorbească bine și despre toate subiectele ivite;

5. În Italia nu există *ridicol*.

În Franța noi căutăm să imităm amîndoi același model, iar eu sînt judecător competent

inteligența lor, dar nu se poate avea totul, și dacă ne-am necăji pentru asta, n-am fi deștepți.

al felului în care tu îl copiezi¹. În Italia nu știu dacă gestul neobișnuit pe care-l văd nu-i face plăcere celui care-l schițează, și nu mi-ar face, poate, și mic.

Ce e afectat în vorbire sau în purtări la Roma e la modă sau e neinteligibil la Florența, care se află la cincizeci de leghe. La Lyon se vorbește franceza ca la Nantes. Venețiana, napolitana, genoveza, piemonteza sînt limbi aproape total diferite și doar vorbite de niște oameni care s-au înțeles să nu tipărească decît într-o limbă comună, cea vorbită la Roma. Nimic nu e mai absurd decît o comedie a cărei acțiune se petrece la Milano și ale cărei personaje vorbesc ca la Roma. Limba italiană, făcută să fie mai mult cîntată decît vorbită, nu va putea să reziste decît prin muzică la claritatea franceză, care-o năpădește.

În Italia teama de pașă și de spionii lui fac ca *utilul* să fie prețuit; acolo nu există deloc onoare prostească². Ea e înlocuită printr-un fel de mică ură de societate, numită *petegolismo*.

În sfîrșit, a face pe cineva ridicul înseamnă a-ți face un dușman de moarte, lucru foarte primejdios într-o țară în care puterea și ocupația ocîrmuirii se mărginesc la a smulge impozitele și la a pedepsi tot ce iese din comun.

6. *Patriotismul de anticameră.*

Orgoliul care ne îndeamnă să căutăm stima concetățenilor noștri și să facem corp comun cu ei, exclus pe la anul 1550 din orice acțiune nobilă de către despotismul gelos al prințisorilor

-
1. Obiceiul acesta al francezilor, care dispăre pe zi ce trece, îi va depărta de noi pe eroii lui Molière.
 2. Toate abaterile de la onoarea aceasta sînt *ridicule* în lumea burgheză din Franța. (Vezi *Orășelul*, de domnul Picard.)

din Italia, a dat naștere unui produs barbar, unui soi de *Caliban*, unui monstru plin de furie și de prostie, *patriotismul de anticameră*, cum spunea domnul Turgot vorbind despre asediul Calais-ului (*Ostașul-plugar* de pe atunci). Am văzut monstrul acesta timpindu-i pe oamenii cei mai inteligenți. Un străin, de pildă, e rău văzut, chiar de femeile frumoase, dacă-i dă prin cap să-i găsească cusururi pictorului sau poetului orașului; atunci i se spune răspicat și cât se poate de serios că nu se cuvine să vii la oameni ca să rizi de ei și i se amintesc în privința aceasta cuvintele lui Ludovic al XIV-lea despre Versailles.

La Florența se spune: *il nostro* Benvenuti, așa cum se spune la Brescia *il nostro* Arrici; oamenii pun în cuvântul *nostro* un fel de emfază reținută și totuși foarte comică, aproape ca *le Miroir* când vorbește cu pietate despre muzica națională, și despre domnul Monsigny, muzician al Europei.

Ca să nu le rizi în nas patrioților ăștora, trebuie să-ți amintești că, în urma dezbinărilor din evul mediu, înveninate de politica atroce a papilor¹, fiecare oraș urăște de moarte cetatea vecină, iar numele locuitorilor acesteia din urmă trece totdeauna în cea dintâi drept sinonimul unui cusur grosolan. Papii au știut să facă din țara aceasta frumoasă patria urii.

Patriotismul de anticameră e marea plagă morală a Italiei, tifosul vătămător care va mai avea încă urmări funeste multă vreme după ce va fi scuturat jugul acestor mici b... ridicule². Una din formele patriotismului acestuia

1. Vezi excelenta și curioasa *Istorie a Bisericii* de domnul de Potter.

2. 1822.

e ura neînduplecată față de tot ce e străin. Astfel, italienii îi socotesc pe germani proști și se înfurie când li se spune: „Ce-a produs Italia în secolul al optsprezecelea egal cu Caterina a II-a sau cu Frederic cel Mare? Unde aveți o grădină englezească comparabilă cu cea mai neînsemnată grădină germană, voi care prin climatul vostru aveți cu adevărat nevoie de umbră?”.

7. Contrar englezilor și francezilor, italienii n-au nici o prejudecată politică; la ei se știe pe de rost versul lui La Fontaine:

Dușmanul nostru este d... nostru.

Aristocrația, sprijinindu-se pe preoți și pe societăți biblice, e pentru ei o adevărată scamatorie care-i face să rîdă. În schimb, un italian are nevoie de trei luni de ședere în Franța ca să priceapă cum poate fi *ultra* un negustor de pînzeturi.

8. Ca o ultimă trăsătură de caracter, aș pune intoleranța în discuție și mînia, de îndată ce italianul nu găsește la îndemînă argumentul de lansat împotriva celui al adversarului. Atunci îl vezi pîlind. Aceasta e una din formele sensibilității extreme, dar nu și una din formele ei plăcute; prin urmare, ea e una din cele pe care le admit cel mai bucuros, ca dovadă a existenței sale.

Am vrut să văd iubirea veșnică, și după multe greutăți am izbutit să fiu prezentat în seara aceasta cavalerului C. și amantei sale, cu care trăiește de cincizeci și patru de ani. Am ieșit înduișat din loja acestor bătrîni plăcuți; iată arta de a fi fericit, artă ignorată de atîția tineri.

Acum două luni l-am văzut pe monseniorul R***, de care am fost bine primit pentru că-l aduceam niște *Minerve*. El se afla la casa lui

de la țară împreună cu doamna D., pe care o *avvicina*, cum se spune, de treizeci și patru de ani. Ea mai e încă frumoasă, dar în căsnicia lor există un fond de melancolie pus pe seama pierderii unui fiu otrăvit odinioară de soț.

Aici, a avea o dragoste nu înseamnă, ca la Paris, să-ți vezi amanta un sfert de oră pe săptămână, iar în restul timpului să-i prinzi o privire sau o strângere de mână: amantul, fericitul amant, petrece patru sau cinci ore zilnic cu femeia iubită. El îi vorbește despre procesele lui, despre grădina lui englezască, despre partidele lui de vânătoare, despre avansarea lui etc. etc. Între ei există cea mai deplină și mai caldă intimitate; el o tutuiește de față cu soțul, și pretutindeni.

Un tânăr din partea locului, foarte ambițios, după cum credea el, chemat să ocupe un post însemnat la Viena (nici mai mult nici mai puțin decât ambasador), nu s-a putut obișnui cu absența. După șase luni a renunțat la post și s-a reintors fericit în loja prietenei sale.

Legătura aceasta de fiecare clipă ar fi jenantă în Franța, unde e necesar să arăți în lume o oarecare afectare, și unde amanta îți spune foarte frumos: „Domnule cutare, astă-seară sînteți ursuz, *nu scoateți o vorbă*”. În Italia nu trebuie decât să-i spui femeii iubite tot ce-ți trece prin cap, mai exact să gîndești cu glas tare. Există un anumit efect nervos al intimității și al sincerității provocînd sinceritatea, care nu poate fi dobîndit decât pe această cale. Dar există și un mare neajuns; se crede că a face dragoste în felul acesta înseamnă a paraliza toate gusturile, și a face să ți se pară scarbecde toate celelalte ocupații ale vieții. Dragostea aceasta e cel mai bun înlocuitor al pasiunii.

Parizienii noștri, care se mai întrebă și astăzi *cum se poate să fie cineva persan*, neștiind ce să spună, vor striga că moravurile acestea sînt indecente. Mai întii, eu nu sînt decît istoric, și-apoi îmi rezerv dreptul de-a le demonstra într-o bună zi, prin argumente solide, că în ceea ce privește moravurile, și în ceea ce privește fondul lucrurilor, Parisul nu e cu nimic mai prejos decît Bologna. Fără să-și dea seama, bieții oameni își repetă iar catehismul lor de doi bani.

12 iulie 1821. – La Bologna nimic nu e considerat odios în societate. La Paris rolul soțului înșelat e respingător; aici (la Bologna) aceasta nu înseamnă nimic, soți înșelați nu există. Moravurile sînt deci aceleași, mai puțin ura soțului; amantul doamnei e totdeauna prieten cu soțul, iar prietenia aceasta, fiind cimentată prin servicii reciproce, dăinuie adeseori mai mult decît alte interese. Cele mai multe amoruri durează cinci sau șase ani, multe din ele durează veșnic. Amanții se părăsesc, în sfîrșit, cînd nu mai simt plăcerea de a-și spune totul, și, la o lună după despărțire, a dispărut orice urmă de supărare.

Ianuarie 1822. – Vechea modă a cavalerilor servanți, importată în Italia de Filip al II-lea o dată cu orgoliul și cu moravurile spaniole, a decăzut cu totul în orașele mari. Nu cunosc ca excepții decît Calabriile, unde fratele mai mare se face totdeauna preot, îl însoară pe fratele mai mic și devine servant al cumnatei și totodată amantul ei.

Napoleon a alungat libertinajul din Italia de Nord și chiar de aici (Neapole).

Moravurile actualei generații de femei frumoase le fac de rușine pe mamele lor; ele sînt